

Asia: VN/14961/2024

Lausuntopyyntö keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta (KAISU3)

Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

Avovastaus

-

Liikenne

Avovastaus

Liikenteen osalta luonnoksessa esitetään alueellisesti epätasa-arvoista toimenpidettä, jossa romutuspalkkion voi vaihtaa joukkoliikennelippuun tai pyöräilyyn. Haja-asutusalueilla ei ole vastaavia palveluja. Suunnitelmassa pitäisi tarjota ratkaisuja, jotta sekä kaupunkialueet, että haja-asutusalueet saisivat kannustusta ilmastotoimien kiihdyttämiseen.

Raskaan kaluston hankintatuet ovat erittäin kannatettava ilmastotoimenpide, mutta Satakuntaliitto huomauttaa, että jakeluasemien saavutettavuus on kriittinen tekijä hankintoihin kannustamisessa. Raskaan liikenteen jakeluasemia tulee tuskin syntyään pelkästään markkinaehtoisesti riittävän tiheäksi verkostoksi. Raskaan liikenteen taukopaikoille on jo suunnitteluvaiheessa huomioitava suurteholatausmahdollisuudet. Myös vedyn tai kaasun tankkaukselle täytyy samalla varata riittävä tila. Tämä näkökulma, joka on varsin kriittinen, jää suunnitelman luonnoksessa huomioimatta ja Satakuntaliitto toivoo tähän kiinnitettävän huomiota suunnitelmaa laadittaessa.

Satakuntaliitto kiittää suunnitelman linjauksia kävelyn ja pyöräilyn edistämisestä alle 100 000 asukkaan kaupungeille ja alueellisen joukkoliikenteen ja kutsuliikenteen kehittämisestä. Kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelmassa tulee turvata riittävä rahoitus kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi, sillä se on tärkeää sekä ilmastotoimien, että asukkaiden hyvinvoinnin kannalta. Kutsuliikenteen kehittäminen taas vähentää eriarvoisuutta, edistää haja-asutusalueiden ilmastotoimia sekä mahdollistaa vanhusväestön osallistumista yhteiskuntaan.

Suunnitelmassa ei ole riittävästi huomioitu raideliikenteen roolia osana vähäpäästöisen liikenteen edistämässä. Raideliikenne on keskeinen liikennemuoto päästöjen vähentämisen näkökulmasta, ja sen merkitys erityisesti tavaraliikenteessä ja seutujen välisissä yhteyksissä on tärkeä. Suunnitelmassa olisi varmistettava rahoitus rataverkon ylläpitoon, kehittämisen ja ostoliikenteeseen, myös tulevaisuudessa. Erityisesti tavaraliikenteen osalta prioriteetiltaan merkittäviä ovat Pori-Parkano-radan uudelleenrakentaminen sekä Länsirannikon rantaradan suunnittelun ja toteuttamisen edistäminen. Pori-Parkano-radan uudelleenrakentaminen olisi tärkeä myös huoltovarmuuden ja turvallisuuden kannalta.

Maatalous

Avovastaus

Suunnitelman kunnianhimoinen tavoite päästöjen vähentämiseen tuotettua yksikköä kohti on Satakuntaliiton mielestä erittäin hyvä tavoite ja varmistaa kansallista ruokaturvaa. Maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen osalta suunnitelmassa kuitenkin todetaan, että WEM-skenaario sisältää tavoitepinta-aloja, joihin ei olla pääsemässä nykytoimilla ja tiedolla. Lisäksi suurin osa suunnitelmassa esitetyistä toimenpiteistä ei tule tuottamaan päästövähennyksiä lainkaan, tai ainakaan niiden vähennysvaikutusta ei ole suunnitelmassa pystytty arvioimaan. Päästövähennyksissä onnistuminen on näiden tietojen varjolla epätodennäköistä. Parhaimmillaankin maataloussektorin päästöt laskevat varsin maltillisesti arviolta 0,5 miljoonaa tonnia CO₂-ekv vuoden 2022 tasosta vuoteen 2030, ja pysyvät sen jälkeen lähes muuttumattomina.

Suunnitelma ei huomioi lähiruuan roolia ilmastotyössä. Lähiruuan suosiminen vähentää kuljetuspäästöjä ja tukee alueellista ruuantuotantoa. Myös kalataloutta ja kalan roolia ruokajärjestelmässä ei käsitellä, vaikka se ja lähiruoka ovat merkittävä osa ruokaketjua myös ilmastotavoitteiden näkökulmasta. Satakuntaliitto esittää, että suunnitelmaa laadittaessa kiinnitetään huomiota lähiruuan tuotantoon ja myös kalatalouteen.

Satakuntaliitto pitää linjausta maatalouskäytön ulkopuolelle jääneiden peltolohkojen metsittämisestä kannatettavana.

Rakennusten erillislämmitys

Avovastaus

Suunnitelmassa esitetään lämmityksen osalta toimenpiteitä lämmitysjärjestelmien uusimiseen ja energiatehokkuuteen. Satakuntaliitto kannattaa erityisesti energiatehokkuusneuvonnan lisäämistä, varsinkin jos alueellinen kattavuus huomioidaan.

Satakuntaliitto näkee kuitenkin, että hukkalämmön hyödyntäminen on potentiaali, jota ei ole suunnitelmassa huomioitu. Satakunnassa on hyviä kokemuksia hukkalämmön hyödyntämisestä erityisesti teollisuuden ja kaukolämmön rajapinnoilla. Satakuntaliitto toivoo, että suunnitelmaan integroitaisiin myös hukkalämmön merkitys fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämisessä.

Työkoneet

Avovastaus

-

Jätehuolto

Avovastaus

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa suunnitellaan kierrätyksen edistämistä kiertotalouslain valmistelussa. Yhteiskuntajätteen kierrättäminen on Suomessa laskenut ja ylikulutus on suuri ongelma. Satakuntaliitto näkee, että kiertotalouden edistämiseen on tarvetta. Erityisesti kierrätyksen edistämisessä tulisi ottaa huomioon tasapuolisten kierrätysmahdollisuuksien takaaminen. Kierrätysmahdollisuudet eivät ole tasapuolisia omakotitaloissa ja kerros- tai puutaloasunnoissa asuvien välillä. Kiertotalouden edistämisessä tulee kehittää innovatiivisia tilaratkaisuja kotitalouksien jätehuollon jakeiden keräämiseen.

F-kaasut

Avovastaus

-

Teollisuus ja muut päästöt

Avovastaus

Satakuntaliitto pitää erittäin merkittävänä suunnitelman kirjausta alueellisten vetylaaksojen kehittämisestä. Yritysten sijoittumiseen on kiinnitettävä huomiota, sillä lähekkäin sijaitsevat yritykset voivat tuoda synergiaetuja, jotka auttavat vähentämään päästöjä kustannustehokkaasti. Siksi olisi tärkeää kehittää ja keskittää vahvoja teollisuuspuistoja, kuten Satakunnassa, jonne on rakennettu Suomen ensimmäiset merituulivoimapuisto ja vihreän vedyn tuotantolaitos. Myös ydinvoiman merkitys on muistettava osana vetytaloutta.

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

Avovastaus

Alueet ja kunnat ovat merkittäviä ilmastotoimijoita, mutta moni kunta ei ole vielä pystynyt aloittamaan ilmastotyötään. Erityisesti pieniä kuntia tulee kannustaa ja tukea. Kunnat tarvitsevat lisää tukea ilmastotyöhön ja rahoitus ilmastotyöhön tulisi turvata. Esimerkiksi öljylämmityksestä luopumisen, kuntien ilmastosuunnitelmien ja joukkoliikenteen rahoituksen tulisi jatkua ja parantua. AKKE-rahoitus on ollut tärkeä ja ketterä väline ilmastotyöhön, ja vastaavia joustavia ratkaisuja tarvitaan jatkossakin.

Satakuntaliitto toivoo, että alueellisen ilmastotyön vastuut olisi selkeästi jaettu. Valtion aluehallinnon muuttuessa ja EVK:iden aloittaessa toimintansa tarve roolien selkeyttämiselle ja yhteistyölle korostuu.

Suunnitelman mukaan MAL-sopimuksia aiotaan jatkaa kestävien kaupunkiseutujen edistämiseksi. Satakuntaliitto esittää, että MAL-seutujen lisäksi kestävyyttä tulisi edistää myös muilla kaupunkiseuduilla. Valtion on tarjottava tasapuoliset edellytykset ja mahdollisuudet maan eri alueille.

Kulutuksen hiilijalanjälki

Avovastaus

-

Julkiset hankinnat

Avovastaus

-

Muut poikkisektorit

Avovastaus

Suunnitelman luonnoksessa biotalouden osuus on jäänyt sisällöllisesti lyhyeksi ja vaatii täydentämistä. Biotalous on Suomessa merkittävä sektori, ja sen päästökehitystä tulee kuvata samalla tarkkuudella kuin muissa suunnitelman osa-alueissa. Biomassoja hyödyntävän liiketoiminnan edistäminen on tärkeää sekä ilmastotavoitteiden saavuttamisen, että alueellisen elinvoiman näkökulmasta.

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

Avovastaus

Suunnitelmassa esitetyt vaikutusarviot jäävät puutteellisiksi erityisesti kuntien ja kuntatalouden osalta. Kunnat ovat keskeisiä toimijoita, ja niihin kohdistuvat vaikutukset tulee arvioida osana suunnitelman kokonaisvaikutuksia. Kuntatalouden näkökulma on tärkeä, jotta suunnitelman toimeenpano ei vaaranna kuntien kykyä huolehtia peruspalveluista tai investoida ilmastotoimiin. Suunnitelmassa tulisi huomioida kuinka esitetyt toimenpiteet vaikuttavat kuntien mahdollisuuksiin osallistua ilmastotoimiin, varsinkin pienissä kunnissa.

Muita huomioita

Avovastaus

WEM-skenaario, johon kaikki suunnitelman laskelmat perustuvat, ei ota huomioon jakeluvuoroituksen pienenemistä. Päästöt tulevat siis olemaan suuremmat kuin mitä nykytoimiskenaario arvioi. Lisäksi suunnitelmassa sanotaan, että nykyiset toimet eivät riitä maatalouden ilmastotavoitteiden saavuttamiseen, sillä nykytoimiskenaario sisältää tavoitepinta-aloja, joihin ei nykytoimilla olla pääsemässä.

Suunnitelmassa ei ole riittävästi huomioitu koulutuksen ja kasvatuksen roolia ilmastotyössä. Ympäristökasvatukseen panostaminen on keskeistä pitkäjänteisen ilmastotyön onnistumiselle, ja sen tulisi näkyä suunnitelman linjauksissa.

Lisäksi suunnitelmassa tulisi selkeämmin kuvata ennallistamissuunnitelman rooli ja sen yhteys keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaan. Vaikka ennallistaminen kuuluu ensisijaisesti ennallistamissuunnitelmaan, olisi tärkeää tuoda esiin, miten se on huomioitu tässä kokonaisuudessa.

Satakuntaliitto muistuttaa, että ilmastolain kirjaukset sitovat valtiota. Ilmastolain hiilineutraaliustavoite vuoteen 2035 mennessä on oikeudellisen vastuun kysymys, myös kansainvälisellä tasolla. Luonnos aiheuttaa huolta siitä, tullaanko hiilineutraaliustavoitteeseen pääsemään.

Strand Tiina
Satakuntaliitto